

Logos et scientia

Centar za proučavanje odnosa znanosti i religije (CePOZiR)

Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Jordanovac 110, pp 169, HR-10000 Zagreb, <https://cepozir.ffrz.hr/>

znanost se tiče promišljanja, a vjera otajstva ...

Ljetna škola Centra za proučavanje odnosa znanosti i religije

---

Druga [CePOZiR ljetna škola](#) – 2026.

| FILOZOFIJA ODNOSA ZNANOSTI I RELIGIJE |

---

pod pokroviteljstvom

[FAKULTETA • FILOZOFIJE • I • RELIGIJSKIH • ZNANOSTI](#)
[SVEUČILIŠTA • U • ZAGREBU](#)

P R O G R A M

10.–11. rujna 2026.

PROGRAM

Registracija i otvaranje

08:15 – 08:45 Registracija

08:45 – 09:00 Otvaranje

Dan prvi • 10. rujna 2026.

TEMA • Čovjek i svemir

Nastava ¹

09:00 – 09:55 **Hrvoje Štefančić:** *Da li je ta pozornica prevelika za tu dramu?*

09:55 – 10:00 | Mali odmor

10:00 – 10:55 **Karmela Barišić:** *Genom i tijelo između esencije i egzistencije*

10:55 – 11:10 | Veliki odmor uz kavu

11:10 – 12:05 **Anto Mišić:** *Odgovornost znanstvenika iz perspektiva Augustina, Bonaventure i Tome*

12:05 – 14:00 | Stanka za ručak ²

Studentska radionica

14:00 – 17:00 TEMA esej Vjekoslava Bajsića "Granična pitanja teologije i prirodnih znanosti"

| VODITELJ RADIONICE **Bruno Petrušić**

17:00 – 18:00 | Neformalno druženje nastavnika, polaznika i posade Škole uz prikladnu zakusku

Dan drugi • 11. rujna 2026.

TEMA • Vidljivo i nevidljivo

Nastava

09:00 – 09:55 **Srećko Kovač:** *Stvari i odnosi među njima: od konvencije do istine*

09:55 – 10:00 | Mali odmor

10:00 – 10:55 **Mario Šlaus:** *Kako vratiti što je otišlo u prah, i zašto tomu vjerovati*

10:55 – 11:10 | Veliki odmor uz kavu

11:10 – 12:05 **Stjepan Kušar:** *Sveto pismo između ljudske teologije i Božje antropologije*

12:05 – 12:10 | Mali odmor

Zatvaranje (12:10 – 12:30)

Molimo, pogledajte dalje.

¹ 45 min nastave + 10 min rasprave

² Ručak u vlastitom aranžmanu (Studetski dom Laščina, [Laščinska cesta 32](#), ili nekoliko drugih mjesta unutar 15 minuta hoda)

Sažetci izlaganja (po redoslijedu izlaganja)

Hrvoje Štefančić

Da li je ta pozornica prevelika za tu dramu?

[Fizikalna kozmologija](#) je zadnjih desetljeća dosegla razumijevanje dinamike i strukture opazivog [svemira](#) usporedivo s drugim granama fizike u opsegu opažaćkih podataka, raznolikosti teorijskih pristupa te kvantitativnom podudaranju izmjerenih vrijednosti fizikalnih veličina i njihovog teorijskog izračuna. U predavanju će se krenuti s kratkim prikazom fizikalnog opisa dinamike i strukture svemira, s naglaskom na teorijskom opisu i konceptualnom okviru suvremene teorijske fizike. Raspraviti će se niz pretpostavki o svemiru i primjenjivosti fizike provjerene na Zemlji na cijeli opazivi svemir. Prikazat će se model [Velikog praska](#) kao opis dinamike svemira te će se raspraviti u kolikoj mjeri su pojedine faze te dinamike empirijski objašnjene. Završetak predavanja obuhvaća raspravu otvorenih pitanja u fizikalnom opisu svemira, mjesta koje spekulativni pristupi poput ideje [multiverzuma](#) mogu ili ne mogu imati u fizikalnoj kozmologiji te konačnosti dosega fizikalnog pristupa u cjelovitom opisu svemira.

Karmela Barišić

Genom i tijelo između esencije i egzistencije

U predavanju će biti riječi o novom dijagnostičkom konceptu, [tekućoj biopsiji](#), koji iskazuje veliki potencijal u dijagnostici onkoloških bolesti. Tekuća je biopsija postupak izuzimanja tekućine, primjerice venske krvi, kao biološkoga uzorka iz kojega se dalje deriviraju uzorci za sofisticirane analitičke postupke. Oni daju uvid u [genom](#), [transkriptom](#) i [epigenom](#), tj. sveobuhvatan uvid u njihovu relacijsku isprepletenost. Tekuća biopsija kao koncept poznata je od 2010. Hood ju opisuje na sljedeći način: „u novim istraživanjima i personaliziranom razumijevanju bolesti i stanja krv postaje prozor kroz koji gledamo što se zbiva u organizmu“. Potencijal tekuće biopsije krvi, postupci izolacije cirkulirajućih nukleinskih kiselina, eksosoma i tumorskih stanica te naknadne genomske, proteomske i transkriptomске analize bit će prikazane na primjeru malignoga tumora crijeva. Stoga, otvara se zanimljiva akademska dilema, može li čisto empirijski pristup (molekularna dijagnostika) – koji dovodi u relaciju genom i tijelo, također produbiti filozofsko promišljanje o suodnosu [esencije](#) i [egzistencije](#).

Anto Mišić

Odgovornost znanstvenika iz perspektiva [Augustina](#), [Bonaventure](#) i [Tome](#)

Homo sapiens svoju umnost pokazuje kroz religiju i znanje (filozofiju i iz nje proizašoj znanosti). Religija nudi spasenje – koje se slobodno prihvaća vjerom; filozofija (znanost) otkriva istinu – do koje dolazi zakonima logike i razumijevanjem prirodnih zakonitosti. Osim što je razumno čovjek je i etičko biće pa je stoga odgovornost znanstvenika prevažno etičko pitanje, posebice u suvremenoj znanosti koja – pretvorena u tehnologiju – ima ogromnu i razornu snagu. Odgovornost znanstvenika ključno je, dakle, etičko pitanje suvremene znanosti. Razvoj tehnologije omogućuje – na različitim područjima – da ona pridonosi općem dobru, ali i ozbiljnim moralnim, ekološkim i društvenim posljedicama. U tim okolnostima klasična kršćanska misao o odnosu znanja, istine i moralne odgovornosti ima posebnu vrijednost i aktualnost. U ovom predavanju nastoji se pokazati na koji način tu odgovornost vide trojica kršćanskih velikana. Ukratko će biti prikazano njihovo razumijevanje istine, znanja i odgovornosti; usmjerenost znanstvenoga istraživanja prema dobru (Dobru); uloga razboritosti (kao krepost) u odgovornom (moralnom) znanstvenom djelovanju. Prikazat će se kako sva trojica autora smatraju da znanje – bez moralnosti – može postati razorno; za razliku od znanosti koja je povezana s istinom i dobrotom na dobrobit čovječanstvu i prirodi.

Srećko Kovač

Stvari i odnosi među njima: od konvencije do istine

Ispitujemo na koji način, s *jedne strane*, definiranje formaliziranih, aksiomatskih sustava, a s *druge*, izgradnja primjerenih formalnih modela – jedno i drugo imajući obilježja konvencije – može zadovoljiti ideal egzaktne spoznaje istine i odnosa među stvarima. Razmatramo više međusobno povezanih aspekata suodnosa aksiomatskih sustava i modela, u povijesno-problemskom pristupu. Uvodno analiziramo suprotnost hilbertovskoga aksiomatskoga formalizma i Fregeova pojma istine (diskusija [Frege – Hilbert](#)), a posebice pitanje što su predmeti i činjenice u jednom i drugom pristupu. S time je usko povezan problem alternative kompozitivnoga i kontekstualnoga definiranja individualnih i apstraktnih

predmeta ([B. Russell](#), [A. Nagy](#)). Iduće je pitanje epistemologijsko značenje sintaktičke (aksiomatske) nepotpunosti ([Gödelov](#) poučak), u suodnosu s Gödelovim pojmovnim objektivizmom i pitanjem subjektivno-hipotetičnoga i objektivno-realističnoga karaktera spoznaje. U nastavku na potonje razmatramo [Tarski](#)ev semantički pojam istine („konvencija T”), u svjetlu njegova rezultata o nedefinirljivosti istine. Zaključno ispitujemo u kojem smislu sam pojam konvencije implicira određenu osnovnu uzročnu strukturu kao temelj konvencije.

Mario Šlaus

Kako vratiti što je otišlo u prah, i zašto tomu vjerovati

U predavanju će biti predstavljeni rezultati forenzičko antropološke analize svetačkih relikvijara iz fundusa [zadarske katedrale svete Stošije](#) koje su napravljene 2021. godine. Važno je istaknuti da je ovo prvi put da se radi cjelovita analiza svih svetačkih relikvija iz katedrale svete Stošije. Naime, ovakve se rekognicije provode izuzetno rijetko, jednom u nekoliko stoljeća, pa je ovo bila jedinstvena prilika da se pri tome koriste najmodernije bioantropološke, forenzične, fizikalne i molekularno-genetičke analize kako bi se potvrdila ili opovrgnuta autentičnost analiziranih relikvija. U predavanju će posebno biti istaknute analize relikvija [sv. Stošije](#), [sv. Krševana](#), [sv. Donata](#) i [sv. Zoila](#).

Stjepan Kušar

Sveto pismo između ljudske teologije i Božje antropologije

U izlaganju se najprije tumače sintagme koje tvore naslov izlaganja i njihova moguća povezanost; pritom valja pažljivo razmotriti smisao prijedloga 'između'. Potom se iscrpnije tumači smisao izraza '[Sveto pismo](#)' (u kršćanskoj perspektivi) i specifičnost njegove poruke. Na kraju se ističe novost svetopisamske poruke u odnosu na 'ljudsku teologiju' i 'Božju antropologiju'.

Molimo, pogledajte dalje.

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA

Fakultet filozofije i religijskih znanosti

Veliki kancelar	R. P. Arturo Sosa Abascal SJ
	Vrhovni poglavar Družbe Isusove, Rim
Zamjenik Velikog kancelara	p. Sebastian Šujević SJ
	Provincijal Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, Zagreb
Dekan	izv. prof. dr. sc. Antun Volenik SJ

Centar za proučavanje odnosa znanosti i religije

Pročelnik	doc. dr. sc. Petar Tomev Mitrikeski, dipl. ing.
Zamjenik pročelnika	doc. dr. sc. Dan Đaković
Tajnik Centra	Ante Belić, mag. phil.
Tajnica Kabineta	Dora Šajnić, mag. relig.

•••

CePOZiR ljetna škola

Ravnatelj

prof. dr. sc. [Denis Sunko](#)
Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matamatički fakultet (umirovljen)
Stalni član [Stručnog kolegija](#) CePOZiR-a

Glasnogovornica Škole

[Dora Šajnić](#), mag. relig.
Centar za proučavanje odnosa znanosti i religije
dora.sajnic@ffrz.unizg.hr

Službena e-adresa Škole: ljetna.skola@ffrz.unizg.hr

•

Nastavnici Druge CePOZiR ljetne škole – 2026. (abecednim redoslijedom)

- | prof. dr. sc. [Karmela Barišić](#), profesorica emerita
Sveučilište u Zagrebu, Farmaceutsko-biokemijski fakultet, članica [Znanstvenog savjeta](#) CePOZiR-a
- | prof. dr. sc. [Srećko Kovač](#), znanstvenik emeritus
Institut za filozofiju (Zagreb), članica [Savjeta filozofa](#) CePOZiR-a
- | prof. dr. sc. [Stjepan Kušar](#)
Hrvatsko katoličko sveučilište, član [Savjeta teologa](#) CePOZiR-a
- | prof. dr. sc. [Anto Mišić](#) SJ
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti (umirovljen), član [Savjeta teologa](#) CePOZiR-a
- | akademik [Mario Šlaus](#)
Antropološki centar HAZU, član [Znanstvenog savjeta](#) CePOZiR-a
- | prof. dr. sc. [Hrvoje Štefančić](#)
Hrvatsko katoličko sveučilište, član [Znanstvenog savjeta](#) CePOZiR-a

Voditelj radionice Druge CePOZiR ljetne škole – 2026.

- | dr. sc. [Bruno Petrušić](#)
Centar za proučavanje odnosa znanosti i religije, stalni član [Stručnog kolegija](#) CePOZiR-a

Posada Druge CePOZiR ljetne škole – 2026.

- | Josip Stan Glavaš
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti
- | Amedeo Oreški
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti

Molimo, pogledajte dalje.

Dopunske informacije

Mjesto održavanja Škole

[Sveučilište u Zagrebu](#), [Fakultet filozofije i religijskih znanosti](#)

[Jordanovac 110](#), HR-10000 Zagreb

Dvorana: [p. Peter-Hans Kolvenbach SJ](#) (122 mjesta)

Opaska: Komercijalan parking dostupan je na lokaciji

Ostalo

Diplome i certifikati

Polaznici Škole dobit će certifikate koje potpisuje Pročelnik CePOZiR-a, a polaznici koji će sudjelovati u studentskoj radionici dobit će prikladnu diplomu koju potpisuju Pročelnik CePOZiR-a i Ravnatelj Škole

Pristup Internetu

Besplatan Wi-Fi (i Eduroam) dostupan je na lokaciji

Osvježenja

Osvježenja će biti ponuđena nastavnicima, studentima i posadi Škole prema programu. **Organizator će procijeniti količine prema broju polaznika koji se registriraju prije 6. srpnja 2026.** Komercijalni strojevi za kavu, vodu i ostalo dostupni su na istom mjestu.

Stanke za odmor

Potiču se nastavnici, studenti i posada Škole na aktivno stručno druženje tijekom stanki, a posebno nakon Radionice.

Grad Zagreb

Grad Zagreb za posjetitelje – u slučaju da želite istražiti grad: [InfoZagreb](#).

Zahvale

CePOZiR zahvaljuje Dekanu i Upravi Fakulteta filozofije i religijskih znanosti na sveobuhvatnoj potpori. Pročelnik CePOZiR-a zahvaljuje Ravnatelju Škole na trudu i predanosti. Ravnatelj Škole zahvaljuje Anti Beliću, mag. phil. i Marti Kranjčec, dipl. ing. na presudnoj tehničkoj pomoći.